

התרגיל "פרוץ וכבוש!"

נסיון ל. מרחב

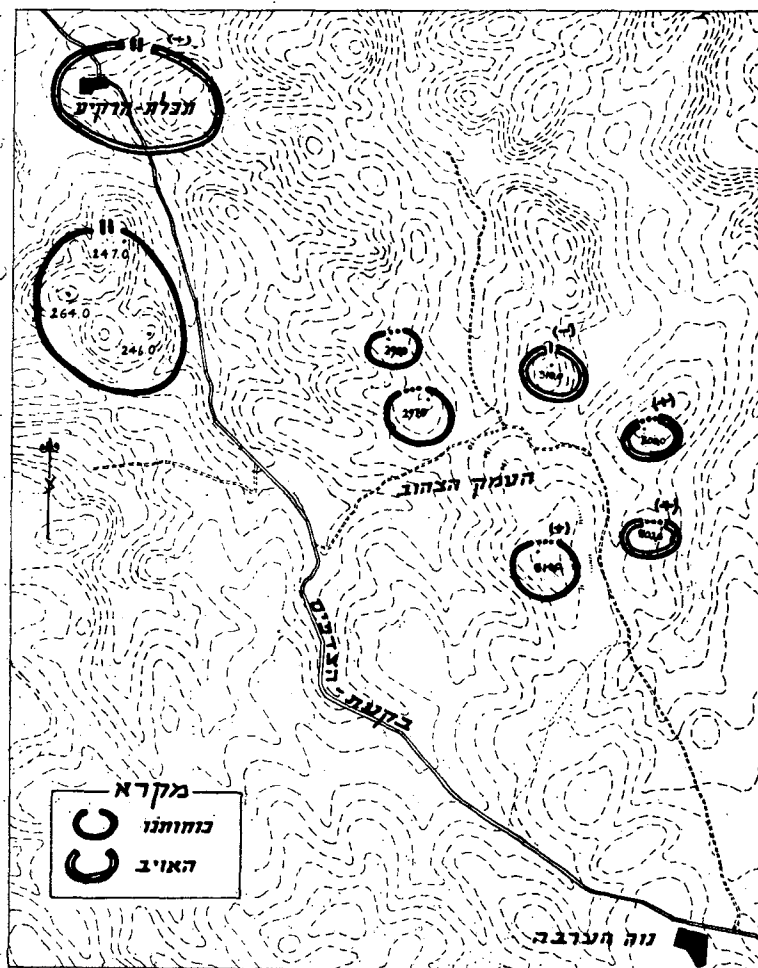
עיקרים

אישם במרחב נערך איפעס תרגיל שעיקרו: התקפת צות קרב פלוגתי על יעד מבוצר. יש כמובן להניח כי התרגיל תוכנן ונערך לאור כל הדרישות שפורטו לעיל. מה נתוניו של אותו תרגיל?

סיכור הגעשה

השטח — מדברי למחצה והררי, ובחלקו סלעי. הגבעות בגובה שבין 300 ל-340 מ', חולשות. על ציר התנועה מדרום לצפון — מ"נוה-הערבה" ל"עמק-הצהוב" (ראה מרשם למטה). את הגבעות מכסה בחלקן צמחיה דלילה. פה ושם מצויים על פני מדרונותיהן שרידי חורשים קטנים.

מרשם כללי של מצב שני הכוחות

יעד מבוצר הוא מוצב שאורגן להגנה בהתאם לעקרונות-הגנה, תוך ניצול גורמי הקרקע והאש במידת-המכסימום. מה שמציין בדרך-כלל יעד הרי הם: עמדות ושוחות לרובאים ולנשק-יחידתי — החפורות היטב והמצוידות, בחלקן לפחות, במחסה-ראש; תעלות-קשר עמוקות — לחיבור העמדות וכהשלמה למערך-העמדות; גידור היקפי; מיקוש בין הגדרות ולפניהן; העובדה — או ההנחה — כי הכוח המחזיק במוצב ארגן את כלי-נשקו באופן שדרכי-הגישה אל המוצב מכוסות במשימות-אש.

כיבוש יעד מבוצר דורש תיאום מדויק בין החילות השונים. הצלחת ההתקפה על יעד מבוצר תלויה בגורמים כגון: סיור מדוקדק — במגמה להכיר את אופיו של האויב, עצמתו ומיקומם המדויק של כוחותיו ונשקו; עדיפות בכוחות ובאמצעים; שיתוף-פעולה ותיאום-פעולה הדוקים; ניצול גורם ההפתעה; ולבסוף — אימון מעור לה של הכוחות התוקפים.

חיל-הרגלים — כחיל הנלחם בחגע בלתי-אמצעי עם האויב — הנו הכוח המכריע בהתקפה על יעד מבוצר. הודות לתכונותיו מסוגל הוא, לרוב, בסיוע חילות אחרים לתדור לתוך יעד מבוצר, להשמיד את האויב ולטהר מכוחותיו את החפירות, תעלות-הקשר והעמדות.

הארטילריה הנה האמצעי הבסיסי של האש המשתתפת בהתקפה על יעד מבוצר.

יעודו העיקרי של הטנק בהתקפה על יעד מבוצר צר הוא מתן סיוע לחיל-הרגלים המסתער, על-ידי פיצוח עמדות מבוצרות. את היעד-המבוצר מציין ריבוי המכשולים למיניהם, המכוסים באש המגינים. על-כן מחייבת ההתגברות על מכשור לים בהתקפה על יעד מבוצר הפעלה מוגברת של חבלנים — ולפעמים פלסים — בכל שלבי הלחימה.

המסקנה המתבקשת מכל אלה היא — כי התקפה על יעד מבוצר הנה צורת-קרב קשה ומורכבת ביותר, הדורשת מן הכוחות ומפקדיהם החלטיות, יזמה ותקיפות בפעולות, כמו גם תכנון וארגון מעולים.

פלוגה ב' — תתקוף את הגבעה 302.0 מדרום-מערב.
 פלוגה ג' וד' — תתקופנה את הגבעה 310.0.
 ד. פלוגתך (פלוגה א') — תתקוף ותשמיד את ה"אויב"
 בגבעה 300.0 ותחבס בה.

פלוגה א' תקבל, כסיוע, כיתת טנקים וכיתת תותחים נ"ט.
 כסיוע ארטילרי תקבל היא שתי הנחתות אש-שיתוק של 2
 כיתות מרגמות בנות 81 מ"מ וסוללת מרגמות בנות 120 מ"מ.

עם נסיגתו התבסס ה"אויב" בגבעות 300.0 ו-310.0
 ועצר את התקדמות כוחותינו. תוך רדיפה, ניסו יחידותינו
 לכבוש את הגבעות הנ"ל. נסיונותיהם לא עלו יפה ולא נשאו
 פרי; וכתוצאה מכך נאלצו להיערך להגנה אל מול פניו של
 ה"אויב" על המדרונות המזרחיים של הגבעות 314.0, 297.0,
 290.0 ועל רכס הגבעות 246.0, 247.0 ו-264.0.
 ה"אויב" אינו מאפשר לכוחותינו תנועה חופשית בציר "נוה"
 הערבה" — ה"עמק-הצהוב". אך גם כוחותיו אינם יכולים
 לנוע בציר זה.

ה"אויב" התארגן במערך-ההגנה שלהלן:

מחלקה מוגברת — בגבעה 302.0

מחלקה מוגברת — בגבעה 300.0

פלוגה מינוס — בגבעה 310.0

שאר כוחות ה"אויב" העיקריים חולשים על ציר הכביש-
 הראשי (שממערב למערך) בסביבות "תכלת-הרקיע", הנמצאת
 כ-4 ק"מ מצפון-מערב לגבעות הנ"ל.

לאחר התארגנות החליטה מפקדת כוחותינו — כדי לעקוף
 את מערכי ה"אויב" החזקים, החוסמים את ציר-הכביש שעובר
 ב"בקעת-הצדפים" — לפרוץ בציר דרך-העפר העוברת בין
 גבעה 300.0 וגבעה 310.0.

התכנית

מפקד פלוגה א' של כוחותינו נקרא ביום ה"ע" בשעה 0830
 אל מפקד הגדוד, אל גבעה 314.0 וקיבל ממנו את עיקרי
 הפקודה הבאה:

א. ידיעות לגבי הקרקע, ה"אויב" וכונת כוחותינו (תמצית
 הובאה לעיל).

ב. הגבעות 302.0, 300.0 ו-310.0 מאורגנות כיעדים-מבוצרים.

מטעמים מובנים אין הצבאות נוהגים פירוט-יתר בניתוחי אימוניהם הטקטיים השוטפים — מחשש, "עינא בישא". כתוצאה, פרט
 לתקופות מלחמה אין לרוב הזדמנות לנתח כיאות מצבים טקטיים מעניינים באימוני הגייסות, להסיק לקחיםם ולהצביע על הטעון
 שיפור. ממצג-דברים זה נובע הנסיון הנועז שיעשה כאן: להעזר בתרגיל מלפני שנים, עוד בימי "ערב-סיני", שמעלתו העיקרית לצורך
 זה הנה כי אמנם נערך במציאות — ונתבצע כפי שנתבצע, על ההישגים ועל הפרצות שנתגלו בו. אמנם, יוגד בודאי: "כגון-אלה כבר
 השארנו מאחורייגבנינו לפני כן-וכך שנים — ומה התועלת לשוב-ולדוש בהם!" אך נסיונם של צבאות (ושל מלחמות) מלמדנו שוב
 כי השגיאות, הליקויים, — והצורך ללמד-מחדש — חוזרים-ונשנים בדרך-כלל בעקשנות מפתיעה מדי מלחמה במלחמה; שכן, כנראה,
 טבע האדם ועצם סוגי המצבים על פתרונותיהם השונים, מעוררים מחשבה ונותנים למפקד דחיפה (ואולי גם מקצת-יותר יכולת)
 לחסוך לעצמו משהו מן ה"לימוד-מנסיון" המחודש, העולה לעתים ביוקר. העיקר, כמובן, אינו לדידנו בעצם תיאור מהלך-התרגיל, כי
 אם בהערות המושמעות כאן בשולי אותו דו"ח, שדפיו כבר הצהיבו, בו סופרו נושא התרגיל ומהלכו. ענין רב עשוי להיות בהערותיהם
 הנוספות של הקוראים, אשר יתכן מאד שיהיה להם מה להוסיף ולהעיר בסוגיות שהועלו כאן.

עד כאן — תיאור תכניתו של התרגיל.
 המטרה שעמדה בפני החניכים היתה: לימוד תכנון ההתקפה
 על יעד-מבוצר והפעלת כוחות ואמצעים בהתקפה כזאת.

המוקפים שלוש גדודות דו-שיפועיות וביניהן מיקוש צפוף
 (ראה מרשם בעמ' 42).
 ג. הגדוד יתקוף את מערך ה"אויב". שעת ה"ש" — 2200.

נושאי התרגיל

- הנושאים שצריך היה לתרגל בהם במסגרת תרגיל זה היו:
- בחירת מקום הפריצה ושיטתה;
 - ארגון כוחות המשנה בפריצה אל היעד ובלחימה עליו;
 - פריצת מכשול עמוק;
 - טכניקת הלחימה בטיהור היעד.

ארגון התרגול והכנתו

אופן ההדרכה — תרגיל-טקטי ללא-גייסות בצותים; משך השיעור — 3 שעות. החניכים יוצאים לשטח בבוקר ועובדים בו בפיקוח המדריכים. הם עורכים סיור בשטח, וכל אחד — בתור קצין בפלוגה א' — מתכנן את הפעולה ומקבל החלטה בדבר ההתקפה על היעד-המבוצר. החניכים מקבלים ערב התרגיל הוראות, תכנית כללית (סיפור-פתיחה) ומרשם של היעד.

שלבי התרגיל

- שלב א' — הקדמה: התמצאות בשטח ומתן נתוני התרגיל;
 שלב ב' — קביעת מקום הפריצה ושיטתה;
 שלב ג' — קביעת מקום ההיערכות וציר התנועה;
 שלב ד' — ארגון הכוחות לפריצה וללחימה על היעד; סיכום.

עבודת החניכים המפקדים והחלמותיהם

המדריכים הסבירו את מטרת השיעור. תוך זמן-מה התמצאו החניכים בשטח באמצעות המשקפת, המצפן והמפה וציינו בדיוק את מקומם ואת מקומו של ה"אויב".

יש להעיר כאן כי החניכים, המופיעים בתור מפקדי הפלוגה, לא פעלו בזוויות, הדרושה בשעת הסיור; הם יצאו באור

היום אל המדרון המזרחי של גבעה

314.0, שממול לעמדות ה"אויב",

בלא להשגיח בתנאי ההסוואה ב-

שדה-הקרב. התוצאות היו: אי-

שמירה על תנאי-קרב ממשיים;

קבלת תמונה בלתי-נכונה של שדה-

הקרב — שהרי הם מתבוננים הרי-

טב בעמדות ה"אויב", ויכולים לפע-

נח אותן בקלות-יחירה על-ידי הת-

קרבות אליהן, מבלי להביא בחש-

בון שהם נמצאים בטוח יעיל של

אשר-הרובאים של ה"אויב"; ואילו

ה"אויב" יכול עתה לגלות את

כונותיהם. היינו: בכלי אלו-שנה

סתירה בולטת לכלל-יסוד, הקובע,

כי יש להקפיד בתרגיל כולו הק-

פדה-גמורה על תנאים דומים ל-

תנאי-קרב ממשיים.

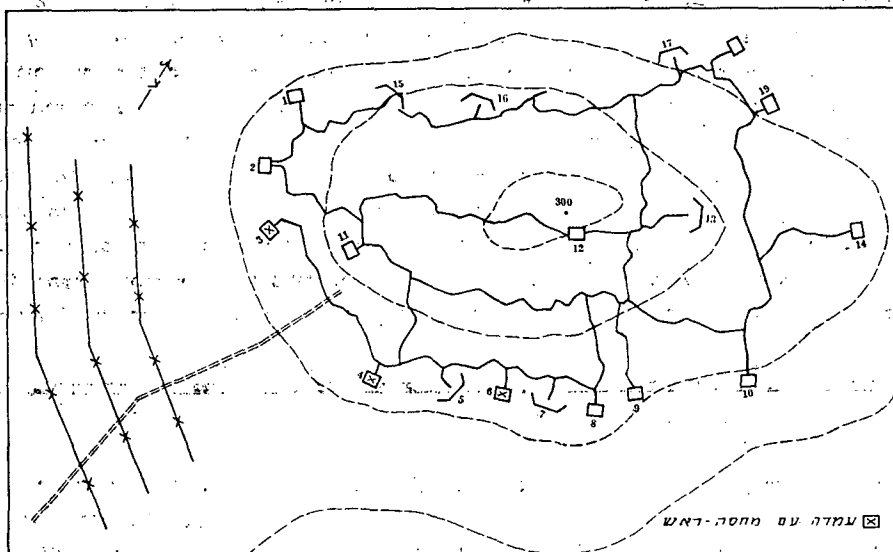
בתום הסיור קיבל מפקד הפלוגה את החלטתו להתקפה: לפרוץ באמצעות צינור ארוך פרצה בגדרות-התיל, ובשדות המוקשים שביניהן, בין עמדות מספר 3 ו-4, לחדור דרכה בשלושה כוחות-כיבוש אל פנים היעד-המבוצר — ולטהרו מן ה"אויב".

החלטתו של מפקד-הפלוגה היתה הגיונית ומתאימה לכונתו של מפקד-הגדוד. בקביעת-ההחלטה יצא מפקד-הפלוגה מן השיקולים הבאים: הכוחות צריכים להגיע ליעד מצד מערב, בדרך הקצרה ביותר, כדי לאפשר לכוחות-הכיבוש להיכנס לשלוש תעלות-הקשר החפורות ממערב למזרח. הפרצה בגדרות-התיל עוברת בקו הקצר-ביותר מקו-ההתחלה אל היעד-המבוצר. הפרצה מקבילה לדרך-העפר, ועובדה זו מקלה על התמצאות הכוחות בשעות-לילה.

מפקד-הפלוגה החליט לפרוץ פרצה אחת, על אף המגבלות הכרוכות בביצוע כיבוש היעד בדרך זו — וזאת מן הטעמים הבאים: היעד עצמו קטן, למדי; באש בכינון-ישר יוכל להשמיד את העמדות החולשות על המעבר דרך המכשולים; העומק הניכר של הגידור הממוקש מחייב שימוש בצנור ארוך דוקא, בכדי ליצור פרצה, לכל עומקו של המכשול, ולבסוף — הפלוגה אינה מוגברת, ואין על-כן ביכולתה לערוך פריצות נוספות.

לביצוע הפריצה הקצה מפקד-הפלוגה צות בן 19 איש, וכעתור דה להם עוד 7 לוחמים. לאבטחת החדרת הצינור הנקצה, ככוח-רתק, 2 קבוצות-חיפוי בשני האגפים, כל אחת בערך בעצמת 2-3 מקלעים, 1-2 רובים המצוידים במטילי-רימונים נגד-טנקים. לכיבוש היעד-המבוצר וטיהורו אירגן המפקד, כאמור, שלושה כוחות (בהתאם למספר התעלות) — כל אחד בן 20 לוחמים בממוצע. על מנת להבטיח תנופה מהירה של כוחות-הכיבוש, בעת כיבוש היעד עצמו, תכנן מפקד-הפלוגה וקבע ששעיברו כוחות-הכיבוש דרך המעבר — יהיו כוח-הפריצה וכוח-הרתק תגבור לכובשים, וישתפר עמם פעולה בהתבססות ביעד. הפתרון כשלעצמו היה תכליתי ומעשי. יש רק להצביע כאן על העובדה, כי במהלך כיבוש היעד

מרשם של יעד מבוצר

וטיהורו איחרו במקצת כוחות-תגבור אלה ועלו על היעד עם השלמת כיבוש.

לעומת זאת יצוין כי לאבטחת שטח-ההיערכות השאיר מפקד-הפלוגה כיתה בת 7 חיילים; אך הוא לא קבע להם תפקיד נוסף — וכוח-אבטחה זה השתהה ללא תפקיד ברור בשטח שהיה שטח-ההיערכות. במקרה מעיין רצוי לקבוע מראש לכוח-האבטחה משימה חדשה שיבצעה עם גמר תפקידו; הוא יכול היה דרך-משל, להוות תגבור נוסף לכוח הכיבוש, וכי"ב. ובמצבים ידועים הרי יכול להיות לכוח כזה גם יתרון מיוחד, בהיכנסו לתוך שטח-היעד, תמיד בעקבות הכובשים, על פני הקרקע — אילו, נערך אז נסיון התקפת-נגד ע"י כוח-אויב ביעד או כוח נוסף, הבא מחוץ ליעד; שכן אז עשוי היה כוח-התגבור להדוף מכת-נגד כזה, ולחפות בזה על הכוחות-המטהרים.

שיחוף-פעולה ותיאום

בתוך פלוגת-הרובאים ארגן מפקדה שיתוף-פעולה בצורה טובה, למפקדי הטנקים וצוותי התותחים נ"ט ציין את עמדות האויב שיש לפצחן — והללו אוכנו במדויק. על המקלענים הוטל לעזור לאש הנשק-המסייע בכינון-ישייר ע"י ירי בכדור ריס-נותבים אל מטרות-הנקודה. התיאום בין פלוגה א' לבין הפלוגות השכנות, שפעלו משמאלה ומימינה — אורגן על-ידי מפקד-הגדוד שחילק גזרות-אחריות וקבע את תפעול הכוחות בשעת כיבוש היעד ובמקרה של התקפת-נגד אפשרית מכיוון צפון-מערב. מלבד זאת בא מפקד פלוגה א' במגע ותיאום עם הפלוגות השכנות בענין פרטים נוספים, כגון המגע בין הגזרות בשטח, אבטחת האגפים וכי"ב. על גבו של כל חייל הותוו סימן לזיהוי בשעות הלילה — אלא שלא היה ברור כל-יצרכו. מפקד הפלוגה חייב היה לדאוג לכך שהסימנים יהיו בולטים וברורים — ואין להסתפק בכך שמשוה תלוי על שכם החייל.

תכנון האש

ברשותו של מפקד הפלוגה היו, כאמור, סוללת מרגמות בנות 120 מ"מ, שתי כיתות של מרגמות בנות 81 מ"מ; ולאש בכינון-ישייר — כיתת טנקים וכיתת תותחים נ"ט. בעריכת תכנון-האש פעל מפקד הפלוגה לפי השיקולים הבאים: ממדי היעד, לרבות עומק הגדרות — 200×100 מ'; את העמדות החולשות על קטע-הפריצה יש לשחק ולהשמיד; 2 הנחתות-האש המוקצות לפלוגה — מספיקות לגמרי. על סמך שיקולים אלה החליט מפקד-הפלוגה: במשך 5 דקות יש להשמיד 5 עמדות (3, 4, 5, 6 ו-7) באש כינון-ישייר של טנקים ותותחים נ"ט; כדי לאפשר פגיעת הטנקים במטרות-נקודה, תופעל תאורה על-ידי מרגמה בת 81 מ"מ. לאחר מכן תיערך בשלב ראשון, הנחתת אש על השטח הקדמי של המוצב, לרבות העמדות הקדמיות ושטח המוקשים שבין הגדרות — ובירבזמן תתקרב קבוצת-הפריצה אל המקום שנועד למעבר, תרכיב שם את הצינור הארוך ותפעילו. עם התקדמות הפלוגה לגדר — תותק האש אל תוך היעד. משך אש-השיתוף צריך להספיק אף לכך שביצוע הפריצה במכשולים יוכל להיעשות עדיין תחת חיפזיה של אש זו.

תכנית-האש היתה הגיונית בדרך-כלל. אולם בתכניתו זו לא חזה מפקד-הפלוגה מראש אפשרות של ביצוע התקפות-נגד מצדו של ה"אויב" מאיזה כיוון שהוא — ולא תכנן אש לשיתוף עתודותיו של ה"אויב", העלולות להגיע מצפון-מערב, מאיזור "תכלת-הרקיע".

מתן הפקודה

לאחר קבלת ההחלטה מסר מפקד-הפלוגה, שהיה בשטח, את הפקודה למפקדים הכפופים לו ולמפקדי יחידות-הסיוע. חבל שהמפקד לא ניצל את עובדת הימצאותו בשטח למתן הפקודה. הוא חייב היה להצביע בפירוש על כל פרט ופרט בשטח — ולא להשתמש רק במפה או במרשם. זאת לא עשה, והלא לשם כך בא לשטח! הסיבה העיקרית לנסיעתו היא העובדה, שיש הכרח בהתמצאות מדוקדקת בכל עצמי השטח, כדי שאפשר יהיה לתכנן, ולבצע, את משימת-הקרב כראוי.

הביצוע

בשעות הלילה התקרבה הפלוגה בהסתר גמור אל יעדה ותפשעה עמדות בשטח-ההיערכות. האנשים היו נתונים במתח נפשי ורוחם מרוממת. בשעה הקבועה נורה לפתע פגז-תאורה — והשטח הואר למדי. הטנקים והתותחים נ"ט פתחו באש בכינון-ישייר, ואחרי דקות אחדות פגעו במטרות והש-מידו את עמדותיו של ה"אויב" ששלטו על ציר-התנועה של כוח הכיבוש. הנחתת אש המרגמות כסתה את היעד. בירבזמן התפוצץ ה"צנור" — הדרך היתה חופשית! כוחות הכיבוש נכנסו דרך המעבר ונערך קרב נמרץ. האויב החזק הוכה וכוחותינו כבשו את היעד-המבוצר. המשימה בוצעה.

עם זאת לא היה הביצוע המוצלח של התכנית נקי משגיאות וליקויים. ויצוין אחד מהם: האויב אמנם לא ניסה להאיר מצדו את השטח שלפני היעד, כנראה משום שאמצעי-התאורה שלו, בין אם היו אלה זרקורים ובין מרגמות נפגעו עם ראשית אש-השיתוף, אך הכוח התוקף החל בהתקדמותו משטח-ההיער-כות אל היעד עוד בטרם נסתיימה השפעתן של פצצות-התאורה שנורו ע"י מרגמותיו הוא. כתוצאה — נע הכוח כשהוא מואר למדי, דבר שהיה מאפשר לאש האויב פגיעה מוחשית במתקדמים. הדבר הנכון היה, כמובן, להמתין לגמר השפעת התאורה — ולהתקדם במחפה אש-השיתוף.

בסיכום, ניתן לציין כי מטרות התרגיל הושגו. החניכים רכשו לעצמם ידע בסוגיית התקפת יעד-מבוצר, אכן, ידועה האמרה: העיקר בתרגיל, מבחינת לקח-למחר (בין לאימונים ובין למלחמה), הוא לא ההשגים המתגלים בו אלא הליקויים בהם הנך נתקל בהודמנותו ותודות לו. הפגמים שהופיעו חוסלו רובם תוך כדי התרגיל על-ידי המדריכים. בתקופה שלאחר אותו תרגיל נתחוללה כבר מלחמה, אס"גם קצרה — הלא היא מערכת-סיני — והוסיפה משלה על הלקחים והצינויים, אך לקחיסוד מתמיד אחד נשאר אף מתרגיל זה, כמתרגילים אחרים — לקח, וצו בצדו: בכל אימון ותרגיל יהיה תמיד על המדריכים להשגיח בשבע-עיניים על הצגת תמונה נכונה של האויב ונתוניו, הצגה נכונה של שיטת הלחימה של כוחותינו וקיום תנאי-קרב ממשיים — ועל ביצוע שישאף לשלמות נוספת ומלאה.